

Centar za Ekologiju i održivi razvoj Subotica (CEKOR) i

Koalicija za održivo rudarstvo u Srbiji (Mining watch Serbia)(KORS)

Subotica/Beograd, 11.01.2022.

Saopštenje za javnost / otvoreno pismo

Ministarstvu rudarstva i energetike povodom pritisaka od strane JP Elektroprivrede Srbije (EPS), Elektromreža Srbije (EMS) na Ministarstvo rudarstva i energetike

Došlo je vreme za deceniju izolovanja kuća i domova i obnovljivih izvora (vetar, sunce, geotermalna) i hidro energije!

(ili: Zašto EPS i EMS i dalje planiraju da ubijaju zagađenjem između 3 i 10 hiljada građana Srbije godišnje u sledećih preko 50 godina, i zašto planiraju da građanima Srbije nametnu cenu struje veću za 300-600% nego trenutnu da bi i dalje spaljivali ugalj i u čijem interesu to rade?)

Štetno i izuzetno opasno pismo koje je EPS i EMS poslao ministarki rudarstva i energetike pokazuje da se u ovoj kompaniji i instituciji nalaze na rukovodećim mestima ljudi koji imaju neke interese da nastave da zagađuju i zagađenjem ubijaju građane Srbije, da nastave da drastično povećavaju emisije gasova sa efektom staklene bašte, sumpornih jedinjenja, teških metala u pepelu i to u interesu stranih i domaćih korporacija koje prodaju ugljarsku opremu a sve protiv interesa građana Srbije (zdravstvenih, ekoloških ali i ekonomskih).

U trenutku kada se ozbiljno pristupilo izradi integrisanog nacionalnog plana za klimu i energiju (NEKP) došlo je do masovnog napada na promotere obaveze energetske tranzicije (po Sofijskoj deklaraciji i Pariskom sporazumu koji obavezuju Srbiju da se uključi u borbu protiv klimatskih promena) na obnovljive izvore energije od strane kompanija i institucija koje su poslednjih 10 godina, dok smo uporno ponavljali da klimatske promene jesu stvarnost i da Srbija ima kapacitet i potencijal da se pravovremeno pripremi da pređe na održiv (ekonomski, socijalno i ekološki) način na obnovljive izvore energije, **spavale i sanjale svoj decenijski** san da će Srbija večno i bez problema da kopa i spaljuje ugalj i da će oni (EPS, a očigledno i EMS) držati u ucenjenom ŠAH MAT STANjU Srbiju svake godine govoreći i ponavljajući: „Ne može se preko noći preći na obnovljive izvore, to je preskupo, šta ćemo kada ne bude duvao vetar i ne bude sijalo sunce?!“ , ili još gore: „ E onda treba da izgradimo nuklearnu elektranu!“ **sve otežući i onemogućavajući da se krene sa pripremom projekata koji će na pravi i jedino mogući način obezbediti funkcionisanje elektro energetskog sistema u trenutku kada Srbija bude morala da pređe na obnovljive izvore energije** i nadajući se da se građani Srbije neće dosetiti jadu i da će dopustiti da neko sledećih 50 i više godina ugalj koji je ekološki i ekonomski potpuno nemoguće opravdati i učiniti ga

likvidnim izvorom energije nastavi da se kopa i da se kroz ubijanje 3-10 hiljada građana, kroz ogromne subvencije koje bi EPS, i očigledno EMS, trebalo da otimaju građanima iz džepova, i na kraju kroz ogromno povećanje cena struje koje će ugalj doneti nastavi da se održava nekoliko hiljada rudarskih radnih mesta u EPS uz subvencije raznih formi koje se mere milijardama EUR godišnje.

Potpuno neprihvatljiv metod razgovora o budućnosti energetike koji su očigledno pripadnici ugljenog lobija koji su zauzeli rukovodeća mesta u EPS i EMS pokazuje koliko su ljudi na rukovodećim položajima u ovim kompanijama potpuno nesposobni i nezainteresovani da se suoče sa realnošću sve sakrivajući se iza lažne floskule da se oni eto bore za nezavisnost i energetska stabilnost i iznoseći potpuno neprihvatljive i očigledno neprofesionalne tvrdnje o tome na koji način Srbija može da obezbedi energetska stabilnost i sigurnost u budućnosti!

Krenimo od početka:

Obezbeđivanje energetske rezerve iz uglja (u vreme kad nema vetra i kad ne sija sunce) je put u finansijsko i ekološko samoubistvo Srbije, isto kao i povezivanje Novog Beograda, Obrenovca, i drugih gradova sa termo centralama radi grejanja. Ovakva veštački stvorena potreba za strujom iz uglja bi u decenijama koje dolaze pretvorila Srbiju u mesto masivnog uvoznika struje (kao što smo to poslednjih gotovo mesec dana) što se očigledno nekom u ugljenom lobiju baš sviđa i koristi!

Potpuno je jasno i to je CEKOR svojom studijom o stvarnoj ceni struje u Srbiji pokazao da je situacija upravo suprotna i da je stvarna cena struje iz uglja u Srbiji barem 300-500% veća od one koju trenutno plaćamo (i na duži rok mora da se nađe drugi način da se obezbedi REGULACIJA ENERGETSKOG SISTEMA BEZ TERMOCENTRALA KADA PREVLADAJU OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE) i nije ni čudo da EPS nije u stanju da iz svojih sredstava zanavlja opremu i otvara kopove jer kada bi to radili iz svojih sredstava morali bi da drastično povećaju cenu struje.

Mi smatramo da se EPS mora izložiti plaćanju kako cene rešavanja sumpornih jedinjenja, teških metala ali i SO₂ taksi i da će se tek onda u potpunosti ogoleti koliko je štetno ovo pismo koje gospoda iz EPS i EMS šalju sve zaboravljajući da svesne i namerne ubice građana Srbije ZAGAĐENJEM koje traje preko 50 godina treba da se sklone i čute i da se potrudu da svoje operacije prilagode zaštiti zdravlja, životne sredine ali i klime! Šta će nam struja koja nam ubije godišnje do 10 hiljada građana gospodo i EPS/EMS i ostali iz ugljenog lobija!?

A) Zamena je teza da će obnovljivi izvori energije biti navodno preskupi za integraciju u sistem ukoliko se ne ostavi ugljena rezerva, odnosno termo centrale koje će raditi samo u tihom hodu dok se ne javi potreba da nadopune „rupe“ kada nema vetra ili sunca NAMERNO zaboravlja sitnicu da Srbija ima ogromne potencijale za izgradnju reverzibilnih hidro centrala Đerdap3 (preko 2GW potencijalne instalisane snage) i Bistrica (preko 600MW) koji bi višestruko prevazišli potrebne potencijale regulacije u „tihim i mračnim“ periodima bezvetrice i tame, i da su moderne reverzibilne hidro centrale pokazale da su tehnički daleko superiornije u reaktivnom nadopunjavanju potrebne energije odnosno ujednačavanju napona.

Srbiji je zapravo finansijski, ekološki, i energetski, nemoguće da joj uglj bude rezerva jer postoji daleko bolje, ekološki i ekonomski te energetski prihvatljivije rešenje a to su naravno reverzibilne hidrocentrale:

1) Reverzibilne hidro centrale se mogu izgraditi u istom ili kraćem roku nego termo centrale (Kostolac B3 se gradi 8 godina i daleko je od završetka, a i kada bude izgrađen proizvođaće ogromne gubitke jer će ga takse na SO₂, a o taksama na sumporna, azotna, te teške metale u česticama da i ne govorimo, toliko opteretiti ovaj projekat da će se on moći koristiti samo uz ogromne godišnje dotacije iz budžeta odnosno što je u uslovima tržišne ekonomije jedino i moguće kroz drastično i dramatično povećanje cene struje da pokrije stvarnu cenu od oko 300-400EUR/MW što je poskupljenje od barem 600-800%),

2) reverzibilne hidro centrale će imati daleko bolji tehnički potencijal regulacije,

3) NEĆE IZAZIVATI DRAMATIČNO ZAGAĐENJE I SMRTNE ISHODE KOJI SE BROJE HILJADAMA I OGROMNE DODATNE POTREBNE INVESTICIJE.

4) za korišćenje ovih reverzibilnih hidro centrala neće biti potrebno povećati proizvodnju i korišćenje uglja ZA ISTU KOLIČINU STRUJE NA MREŽI jer kao što je poznato da bi termo centrale nastavile da funkcionišu biće neophodno ih opremiti elektro filterima i odsumporavanjima KOJA POVEĆAVAJU SOPSTVENU POTROŠNJU STRUJE samih postrojenja za do 30% čime se dovodimo u situaciju da će EPS morati da zagađuje dramatično više, da troši ogroman novac na otvaranje novih kopova i što je najvažnije da poveća broj smrti od zagađenja te da poveća dramatično emisije SO₂ i time automatski poveća potrebnu količinu novca za taske na SO₂ koje će biti uveene oko 2025 godine).

Očigledno gospoda u EPS i EMS nisu imali vremena ili prosto nisu u stanju, (poslednjih 10 godina) da razmisle o ovim projektima ili su u pitanju neki ugovori sa nekim dobavljačima mehanizacije i usluga (nemačke, kineske, japanske kompanije za izgradnju mehanizacije, odsumporavanja, filtera i lukrativni vidljivi i nevidljivi ugovori sa njima) da će Srbija nastaviti da kupuje njihovu robu i usluge)

Najnoviji pokušaji da se obezbedi trajno korišćenje uglja u Srbiji kroz reklamiranje potrebe da se obezbedi rezerva zbog uvođenja obnovljivih izvora odnosno da se obezbedi grejanje za Novi Beograd, Obrenovac, Lazarevac, Požarevac samo su dobro poznati arsenal ugljarskog sektora i deo su ŠTETNOG I ZA BUDUĆNOST SRBIJE IZUZETNO OPASNOG arsenala veštačkog obezbeđivanja tražnje za toplotom i energijom iz uglja koji smo arsenal dobro proučili na slučajevima iz Evrope i sveta, i zato nas nećete tako lako prevariti.

Potpuno je jasno da se kriza koja je nastala ove godine i koju možemo da očekujemo i narednih godina dokle god se EPS ne transformiše, mora i može preduprediti najefikasnijim i ekološki najprihvatljivijim merama.

Gospoda i gospođe iz EPS, EMS zaboravljaju da kažu građanima Srbije nekoliko sitnica vezano za nastavak korišćenja uglja:

a) Izgradnja nove termo centrale sa svim pratećim instalacijama te obezbeđivanje uglja traje bar 10 godina). Za to vreme novac vezan u budžetu koji ćemo bacati stranim ugljarskim kompanijama bi trebao i mogao da se INVESTIRA u izolacije stotina hiljada domaćinstava , koje izolacije mogu da se odrade

postupno u sledećih 5-10 godina. Ukupni fond kuća i stanova bi mogao da se izoluje i promeni način grejanja za oko 10 milijardi EURa a samo za otvaranje novih kopova kupovinom stranih mašina EPS planira da „pljune“ između 6 i 10 milijardi, što naravno u svojim saopštenjima nigde ne govore.

Dakle IZOLACIJAMA OBJEKATA SE MOŽE U ROKU DO 5 godina smanjiti potrošnja struje za grejanje u Srbiji reda veličine 700MW čime ispadaju potrebe za novim termo objektima.

b) Eps i Ems zaboravljaju da nam kažu da je rekonstrukcijama EPS-ovih termo centrala i hidro centrala EPS već dobio novih preko 300MW instalisane snage i produžio životni vek termo centrala za preko 15 godina i time OTVORIO PROZOR DA SE ZA TO VREME BEZ IZGRADNJE novih termo centrala obezbedi vreme za izgradnju novih reverzibilnih i drugih kako hidro centrala tako i vetro elektrana, solarnih elektrana i to je sada već očigledno da je UPORNO PRIKRIVANJE OVE ČINJENICE upravljano nekim interesima koji su direktno usmereni na štetu svih građana Srbije.

c) klimatske promene postoje i stvarne su, i one znače da će zagađivač, odnosno proizvođač SO₂ morati da plati za njih, a to će se dešavati kroz takse na SO₂ koji se emituje tokom spaljivanja uglja, što znači da će Srbija odnosno korisnici struje EPSa morati da pokriju cenu od oko 1,5 do 2,5 milijardi EUR godišnje samo na takse na SO₂ (na trenutnom nivou cene SO₂ od oko 60EUR po toni a ova cena će drastično rasti u budućnosti), što je za 10 godina ovih taksi oko 15 do 25 milijardi EUR !!! (uz pretpostavku da neće rasti veličina takse u periodu nakon 2030 što je takođe NEMOGUĆA ČINJENICA jer je jasno da će takse rasti i da će vrlo brzo preći i 100EUR po toni SO₂ dakle to je dodatnih preko 100EUR po megavatu Struje).

Potpuno je izvesno da će građani ubrzo shvatiti da ne mogu i neće da plaćaju za emisije EPS koji nije bio sposoban da u poslednjih 10 godina drastično smanji svoju flotu termo centrala i time emisije SO₂ odnosno cenu struje koju će građani koji budu koristili ovu struju morati da plate, JER OVA taksa NEĆE BITI PLAĆANA IZ BUDŽETA Republike Srbije jer takva vrsta državne pomoći prosto nije i ne sme biti dozvoljena. Budžet Srbije neće plaćati za nastavak ubijanja građana i prirode zagađenjem.

Dakle da time i završimo:

Došlo je gospodo vreme promene energetske strukture! Došlo je vreme obnovljivih izvora energije u Srbiji!

Srbija je za oko 10 godina izgradila najveće termo centrale 1980-tih, i time se zakopala za sledećih gotovo 50 godina u zagađenje i smrti od uglja, sada je vreme da se na klimatsku i ekološku katastrofu odgovori DECENIJOM HIDRO ENERGIJE I OBNOVLJIVIH IZVORA!

Najbrži odgovor na energetske krizu je smanjenje potrošnje kroz izolovanje objekata koje se može završiti za manje od 10 godina!

Nećemo da dalje umiremo zbog zagađenja i klimatskih promena zbog ugljenog lobija iz Srbije, Evrope i sveta i da plaćamo ogromne takse na zagađenje i SO₂ emisije!

Zahtevamo da se nacionalno zakonodavstvo o zagađenju usaglasi sa izazovima današnjice i da se drastično povećaju takse na zagađenje sumpornim jedinjenjima, teškim metalima i SO₂ da bi se

neodgovorni štetnici iz EPS i drugih institucija koji svojim činjenjem i ne činjenjem ubijaju građane i prirodu Srbije, regiona i sveta privedi razumu! Zagađivač mora da plati, da promeni svoju strukturu proizvodnje ili ako neće i ne može, neka svoja postrojenja zatvori!

Srbija i EPS da pod hitno pristupe izradi dokumentacije i sprovođenju projekata Đerdap 3, Bistrica i drugih velikih hidroenergetskih projekata radi buduće stabilnosti sistema!

Zahtevamo maksimalizaciju i ubrzanje izgradnje vetro i solarnih kapaciteta u skladu sa ekološkim i socijalnim kriterijumima održivosti!

Protivimo se svesnom i namernom uništavanju EPS koje se dešava na naš očigled sa ciljem da se uništi kapacitet EPS da uloži u obnovljive izvore energije i hidro energiju, da se on prezaduži kroz takse i da se kroz stalne krize izazvane neodgovornom i po državu i bezbednost građana opasnom investicionom politikom građani drže u ucenjenom stanju NAVODNE NEZAOBILAZNOSTI UGLJA a sve u inetresu stranih i domaćih povezanih ugljarskih firmi!

Protivimo se pokušajima neprijateljskog preuzimanja EPS ili delova EPS-a koje je moguće nakon ovakve svesne i namerne destruktivne politike investicija i funkcionisanja EPS-a!

Zaustaviti ilegalno otvaranje kopova bez zakonito stečenih dozvola te zahtevamo da se odgovorni za takve operacij bez dozvola privedu pravdi! Tu posebno mislimo na kop polje E i Drmno koji su otvoreni bez validnih dozvola (u isto vreme kada se cela Srbija zgražava nad ilegalnim pokušajima otvaranja rudnika jadarita)!

Nuklearna energija bi bila definitivno samoubistvo ekonomije Srbije i zato NE NUKLEARNOJ ENERGIJI u SRBIJI!

Zahtevamo da se pod hitno krene u nacionalno istraživanje zdravstvenog stanja nacije odnosno posledica (bolesti i smrtnih ishoda) zbog zagađenja spaljivanjem ugljem odnosno zbog nedovoljno izolovanih objekata i loših načina grejanja u gradovima jer nisu sprovedene mere izolacije i prelaska na čiste načine grejanja jer se novac troši na beskonačnu rupu bez dna ugljarskog lobija u EPS u njihove nemoguće investicije u ugalj!

Kalmar Zvezdan kordinator za energetiku CEKOR (0655523191)

Djereg Nataša direktor CEKORa